www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Book Review / Kitap Tanıtımı

Tosun, İbrahim (2022). Common Linguistic Features of Eastern Anatolian Dialects, İzmir: Duvar Publications, 218 p., ISBN: 978-625-8261-80-6.

Tosun, İbrahim (2022). Doğu Anadolu Halk Ağızlarının Ortak Dil Özellikleri, İzmir: Duvar Yayınları, 218 s., ISBN: 978-625-8261-80-6.

Aynur Duran*

The preface to *Doğu Anadolu Halk Ortak Dil Özellikleri* states that dialectological research in Türkiye has largely been conducted through monographic studies restricted to individual villages, districts, or provinces. Although this approach has generated a substantial body of local data, synthetic studies seeking to identify shared features, transitional characteristics, and macro-level linguistic tendencies across dialects distributed over extensive geographical areas have remained insufficient (Tosun, 2022, p. IX). The work is intended to systematize the dispersed and locally confined dialect data of the Eastern group through a holistic approach and to delineate the overarching patterns, structural commonalities, and isogloss boundaries of the region's linguistic geography. Within this framework, the preface also identifies the documentation and transmission to future generations of a linguistic heritage threatened by mass media, migration, and cultural integration as one of the work's principal objectives.

The author explains that the study originated in his postgraduate education under the supervision of his

* Master's Student, Munzur University Institute of Graduate Studies, Department of Turkish Language and Literature
Yüksek Lisans Öğrencisi, Munzur Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalı
ORCİD https://orcid.org/0009-0001-1549-3210
aynurduran467@gmail.com

Cite as/ Atıf: Duran, A. (2026). Tosun, İbrahim (2022). Common Linguistic Features of Eastern Anatolian Dialects, İzmir: Duvar Publications, 218 p., ISBN: 978-625-8261-80-6. / Tosun, İbrahim (2022). Doğu Anadolu Halk Ortak Dil Özellikleri, İzmir: Duvar Yayınları, 218 s., ISBN: 978-625-8261-80-6. *Turkish Studies - Language and Literature*, *21*(Ö1), 3197-3205. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94813
Received/Geliş: 07 May/Mayıs 2026
Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026
Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026
Checked by plagiarism software

mentor, Professor Ahmet Buran. He completed his master's degree with the thesis "Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi Ağızları" [The Dialects of the Çemişgezek, Pertek, and Hozat Region] and his doctorate with the thesis "Doğu Anadolu Halk Ağızlarının Ortak Dil Özellikleri" [Shared Linguistic Features of the Vernacular Dialects of Eastern Anatolia], which forms the basis of the work under review (Tosun, 2022, p. X). All previous monographic studies concerning the region were designated as data sources and examined using the qualitative techniques of document analysis and focused literature review to extract shared phonetic and morphological features. The author states that he adopted a dialect-atlas approach supported by references to 46 distinct maps to provide a concrete representation of the available data and the geographical distribution of linguistic phenomena. The preface further notes that traditional dialect studies have seldom visualized phonetic and morphological phenomena through isogloss maps on such an extensive scale. It also explains that the relationships between the region's ethnic, historical, and sociodemographic composition and its dialectal strata were examined in conjunction with the cartographic data (Tosun, 2022).

The introduction outlines the scope of the research and reviews previous attempts to classify the dialects of Turkish as spoken in Türkiye. After addressing the general features characterizing the Eastern dialect group, it provides an overview of the study's methodological background.

The book comprises two main sections. The second section, entitled "Shared Phonetic and Morphological Features of Eastern Anatolian Dialects," consists of the subsections "Phonetic Tendencies and Changes" and "Morphological Features." The subsection on phonetic tendencies and changes examines the vowels and consonants used in the Eastern dialect group, the transcription symbols representing their variants, sound changes arising from certain general tendencies, and the prevalence of these phenomena across the regional dialects. It describes the geographical distribution and prevalence of long-vowel shortening in loanwords, vowel assimilation in terms of backness and frontness, tendencies towards unrounding and fronting in word roots and stems, and the relationships between roots and suffixes. One phenomenon highlighted by the author concerns the vowel of the final open syllable in loanwords, which undergoes fronting and unrounding, thereby violating both backness harmony and rounding harmony. The areas in which this phenomenon is particularly prevalent are represented on isogloss maps. Tendencies towards rounding in suffixes are likewise documented through textual examples. This section also analyses the status of the posterior and medial palatal nasal represented as "n," examining and classifying its reflexes as n, nk, ng, g, y, v, and h, as well as its complete deletion. Examples of word-initial voicing, t- > d- and p- > b-, and metathesis, involving the transposition of consonants within words, are also presented, with their distribution across the dialect group illustrated on maps. Alongside the common regional forms of personal, possessive, and nominal case suffixes, the phonetic erosion affecting genitive, accusative, and dative suffixes throughout the region is identified as particularly noteworthy.

Drawing on texts collected from informants and grounded in living dialect usage, the study substantiates its arguments with examples, placing particular emphasis on phonetic and morphological features that are widespread across the region. This section also addresses sound changes affecting the present progressive suffix, the use of the third-person singular suffix in the definite past tense, and the invariant form of the evidential past-tense suffix. It further notes that certain archaic suffixes whose use is restricted, or which have become entirely non-productive, in Standard Turkish remain productive in the regional dialects. Particular attention is given to the widespread use of the converb suffix -AndA in Eastern Anatolian dialects, which is identified as an important feature reflecting their affinity with Azerbaijani dialects. The study also evaluates the inflectional suffixes and distinctive linguistic features of the regional dialects in terms of their capacity to reveal the organic continuity between historical stages of Turkic and present-day dialects.

The subsection entitled "Studies for Which These Works May Serve as Sources" emphasizes the study's potential to provide a foundation for numerous future academic investigations. The work is

presented as a significant reference owing to its synthesis of an extensive dialect region, with a particular focus on linguistic geography and isogloss boundaries. The discussion then turns to linguistic geography and atlas research. Four areas are identified as direct beneficiaries of the study: dialectology; linguistic geography and atlas studies; historical linguistics and research on archaic features; and the safeguarding of intangible cultural heritage. The author states that mapping constitutes the principal methodological basis of the study and that the varying geographical concentrations of shared phonetic and morphological features are also represented cartographically. The common phonetic and morphological features identified from the available material are organized into forty-six entries, each supported by numerous examples and represented on a separate map.

Through its content and synthetic character, the work directly serves Turkish dialectologists and linguists, historical linguists, sociolinguists, ethnographers, and historians of Turkish culture. It also constitutes a useful resource for research into intangible cultural memory.

The third section, the conclusion, interprets the findings at a macro level. It states that the relationships examined are used to illustrate phonetic differences and that an internally coherent assessment is developed by considering both the boundaries of Eastern Anatolian vernacular dialects within the broader linguistic geography and the dynamics that sustain them. Following the discussion of technical matters, a general overview of the study is provided. In the conclusion, the author also draws attention to the importance of extensive regional dialect syntheses and linguistic atlases for literary and linguistic history. He emphasizes the study's contribution to understanding cultural heritage, transmitting it to future generations, and laying the groundwork for subsequent comparative linguistic research. The volume concludes with a bibliography and an index/list of maps.

The texts from which the examples are drawn originate from the provinces of Ardahan, Bingöl, Bayburt, Elazığ, Erzurum, Erzincan, Tunceli, Muş, Diyarbakır, Van, Ağrı, Artvin, Bitlis, Iğdır, Gümüşhane, and Urfa, and the dialectal features documented in these texts are compared with those of other dialect groups.

In conclusion, *Doğu Anadolu Halk Ortak Dil Özellikleri* is a significant contribution to the dialectology of Turkish in Türkiye, distinguished by its meticulous preparation, extensive empirical foundation, and sustained research effort. The work makes original contributions to the field by examining the shared linguistic features of Eastern Anatolian dialects through a holistic approach grounded in linguistic geography and isogloss boundaries. Its observations and conclusions constitute a reliable reference for both future investigations of the regional dialects and studies concerned with the classification and historical development of Turkish dialects in Türkiye. Accordingly, the volume represents an important reference work for researchers engaged in Turkish linguistics and dialectology.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

TOSUN, İbrahim (2022). Doğu Anadolu Halk Ortak Dil Özellikleri, İzmir: Duvar Yayınları, 218 s., ISBN: 978-625-8261-80-6.

Doğu Anadolu Halk Ortak Dil Özellikleri adlı eserin ön sözünde, Türkiye'de diyalektoloji çalışmalarının büyük ölçüde belirli bir köy, ilçe veya il ölçeğiyle sınırlı monografik araştırmalar biçiminde yürütüldüğü belirtilmektedir. Bu yaklaşımın yerel düzeyde önemli bir veri birikimi sağlamasına rağmen, geniş coğrafi alanlara yayılan ağızlar arasındaki ortaklıkları, geçiş özelliklerini ve makro ölçekteki dilsel eğilimleri ortaya koymayı hedefleyen sentez çalışmalarının yetersiz kaldığı ifade edilmektedir (Tosun, 2022, s. IX). Dağınık ve yerel düzeyde kalmış olan Doğu grubu ağız verilerinin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınarak sistemleştirilmesinin, bölgedeki dil coğrafyasının makro yönelimlerinin, yapısal ortaklıklarının ve izogloss hatlarının net bir şekilde ortaya konulmasının amaçlandığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede kitle iletişim araçları, göç ve kültürel entegrasyon sebebiyle kaybolma tehlikesi altında olan dil mirasımızın kayıt altına alınarak geleceğe aktarılmasının da eserin öncelikli gayeleri arasında olduğu belirtilmiştir.

Yazar, çalışmanın ortaya çıkışında hocası Prof. Dr. Ahmet Buran'ın danışmanlığında lisansüstü eğitimini tamamladığını; yüksek lisansını "Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi Ağızları" adlı teziyle, doktorasını ise bu incelemeye konu olan "Doğu Anadolu Halk Ağızlarının Ortak Dil Özellikleri" başlıklı teziyle tamamladığını belirtmiştir (Tosun, 2022,X). Ayrıca bölgeye dair daha önce yapılmış olan tüm monografik çalışmaların birer veri kaynağı olarak belirlendiği, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve odaklı tarama teknikleri neticesinde bu kaynakların taranarak ortak fonetik ve morfolojik unsurların süzüldüğü ifade edilmiştir. Yazar, eldeki veriler ile dil hadiselerinin coğrafi dağılımını somutlaştırmak adına 46 farklı harita referansıyla desteklenmiş bir diyalektolojik atlas yöntemini esas aldığını söylemektedir. Ön sözde ayrıca geleneksel ağız çalışmalarında fonetik ve morfolojik olguların izogloss haritaları üzerinden bu denli geniş bir çerçevede görselleştirilmesine sık rastlanmadığı; bölgenin etnik, tarihî ve sosyo-demografik yapısı ile ağız katmanları arasındaki münasebetlerin harita verileri eşliğinde süzgeçten geçirildiği belirtilmiştir (Tosun, 2022).

Eserin giriş bölümünde araştırmanın kapsamı ele alınmış; Türkiye Türkçesi ağızları üzerine bugüne kadar yapılmış olan tasnif çalışmaları üzerinde durulmuştur. Doğu grubu ağızlarını karakterize eden genel unsurlara değinildikten sonra çalışmanın metodolojik arka planı hakkında genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Kitap iki ana bölümden meydana gelmektedir. İkinci bölüm "Doğu Anadolu Ağızlarının Ortak Ses ve Şekil Özellikleri" başlığını taşımakta olup "Fonetik (Ses Bilgisi) Temayüller ve Değişmeler" ve "Morfolojik (Şekil Bilgisi) Özellikler" alt başlıklarından oluşmaktadır. "Fonetik (Ses Bilgisi) Temayüller ve Değişmeler" kısmında Doğu grubu ağızlarında kullanılan ünlü ve ünsüzler, bunların bu ağız grubunda kullanılan varyasyonlarını gösteren çeviri yazı işaretleri, bazı genel eğilimlerle meydana gelmiş ses olayları ve bunların bölge ağızlarındaki yaygınlık durumu üzerinde durulmuştur. Alınma sözcüklerdeki uzun ünlülerin normal süreli ünlüye dönüşmesi, kalınlık-incelik bakımından ünlü benzeşmeleri, sözcük kök ve gövdelerinde görülen düzleşme ve incelme temayülleri ile kök ve ekler arasındaki ilişkilerin bölge ağızlarındaki dağılım ve yaygınlık düzeyleri belirtilmiştir. Yazarın dikkat

çektiği hususlardan biri de alınma sözcüklerde yapılan incelemeler sonucu sözcüklerde son açık hece ünlüsünün incelip düzleşerek hem kalınlık-incelik hem de düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırılık teşkil etmesi hadisesi ve bu hadisenin yoğun olarak kullanıldığı alanların izogloss haritaları üzerinde gösterilmesidir. Eklerdeki yuvarlaklaşma temayüllerinin de metin örnekleriyle tescil edildiği ifade edilmiştir. Bu bölümde ayrıca arka ve orta damak geniz ünsüzü "n" sesinin durumu analiz edilerek bu sesin n, nk, ng, g, y, v, h gibi seslere dönüşme veya tamamen düşme yolları incelenerek tasnif edilmiştir. Kelime başı t->d- ve p->b ötümlüleşmeleri ile ünsüzlerin kelime içinde yer değiştirmesi olan metatez hadiseleri örneklerine de yer verilmiş ve bu hadiselerin ağız grubundaki dağılımları haritalar üzerinde gösterilmiştir. Şahıs ve iyelik ekleri ile isim hâl eklerinin bölge ağızlarındaki yaygın kullanım şekilleri ile birlikte; ilgi, belirtme ve yönelme hâli eklerinin bölge genelinde geçirdiği fonetik aşınmaların da dikkat çekici olduğu ifade edilmiştir.

Malzemesini kaynak kişilerden derlenen metinlerden alan ve canlı ağız verilerini esas alan bu çalışmada, ileri sürülen görüşlerin örneklerle temellendirildiği; özellikle bölge genelinde yaygınlık gösteren fonetik ve morfolojik özelliklerin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bu bölümde ayrıca şimdiki zaman ekinde görülen ses değişmeleri, görülen geçmiş zamanın üçüncü tekil kişi ekinin kullanımı ve duyulan geçmiş zaman ekinin tek biçimli oluşu üzerinde durulmuştur. Bunun yanında, standart Türkiye Türkçesinde sınırlı olarak kullanılan ya da tamamen işlevini yitirmiş bazı arkaik eklerin bölge ağızlarında canlılığını koruduğu belirtilmiştir. Özellikle -AndA zarf-fiil ekinin Doğu Anadolu ağızlarındaki yaygın kullanımına dikkat çekilerek bu ekin, bölge ağızları ile Azerbaycan Türkçesi ağızları arasındaki ortaklığı yansıtan önemli bir unsur olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bölge ağızlarında kullanılan çekim ekleri ve karakteristik dil unsurlarının, Türk dilinin tarihî dönemleri ile günümüz ağızları arasındaki organik bağı ortaya koyması bakımından değerlendirildiği vurgulanmıştır.

"Eserlerin Kaynaklık Edeceği Çalışmalar" alt başlığında çalışmanın gelecekte yürütülecek pek çok akademik araştırmaya zemin hazırlayacak nitelikte olduğu belirtilmiş; eserin dil coğrafyası ve izogloss hatları odaklı geniş bölge sentezi yapısıyla önemli bir kaynak eser olduğu bilgisi verilmiştir. Ardından dil coğrafyası ve atlas çalışmaları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın doğrudan kaynaklık edeceği dört alan bulunduğu; bunlardan birinin diyalektoloji çalışmaları, diğerinin dil coğrafyası ve atlas çalışmaları, üçüncüsünün tarihî dil bilimi ve arkaik unsurlar üzerine araştırmalar, dördüncüsünün ise somut olmayan kültürel mirasın korunması çalışmaları olduğu belirtilmiştir. Yazar çalışmasında haritalandırma yöntemini esas aldığını, bölgede ortak olan ses ve şekil bilgisine dair özelliklerin yörelere göre yoğunluk ve seyrekliklerini haritalar üzerinde de gösterdiğini ifade etmiştir. Eldeki malzemeden yola çıkılarak belirlenmiş olan seslik ve biçimlik ortak özellikler kırk altı madde halinde verilmiş, bolca örnekle de desteklenerek bu maddelerden her biri bir harita üzerinde gösterilmiştir.

Muhtevası ve sentez niteliğiyle doğrudan Türk diyalektologları ve dil bilimcilerin, tarihî dil bilimi araştırmacılarının, sosyo-linguistlerin, etnografların ve Türk kültür tarihçilerinin istifadesine sunulmuştur. Ayrıca somut olmayan kültürel belleği araştırma konusunda yaranılabilecek bir kaynak olduğu da görülmektedir.

Üçüncü bölüm olan sonuç kısmında ise elde edilen bulgular makro düzeyde açıklanmıştır. Münasebetlerin, ses farklılıklarını göstermek amacıyla kullanıldığı belirtilmiş; Doğu Anadolu halk ağızlarının genel dil coğrafyasındaki sınırları ve bu ağızları ayakta tutan dinamikler dikkate alınarak kendi içinde tutarlı bir değerlendirme oluşturulduğu ifade edilmiştir. Teknik hususların ardından çalışmanın genel bir özeti verilmiştir. Ayrıca sonuç kısmında yazar, bu tür geniş bölge ağız sentezi ve dil atlası çalışmalarının edebiyat ve dil tarihi açısından taşıdığı öneme dikkat çekmiş; hazırlanan çalışmanın kültür mirasımızın tanınması, gelecek nesillere aktarılması ve ileride yapılacak karşılaştırmalı dil çalışmalarına zemin hazırlaması bakımından faydalı olduğunu ifade etmiştir. Eserin sonunda kaynakça ve fihrist / haritalar dizini kısmı da yer almaktadır.

Eserde örneklerin alındığı metinler; Ardahan, Bingöl, Bayburt, Elazığ, Erzurum, Erzincan, Tunceli, Muş, Diyarbakır,Van, Ağrı, Artvin, Bitlis, Iğdır, Gümüşhane Urfa illerine ait olup diğer ağız gruplarıyla karşılaştırılmaktadır.

Sonuç olarak *Doğu Anadolu Halk Ortak Dil Özellikleri*, Türkiye Türkçesi diyalektolojisi alanında titizlikle hazırlanmış, kapsamlı veri tabanına dayanan ve uzun soluklu bir araştırma sürecinin ürünü olan önemli bir çalışmadır. Eser, Doğu Anadolu ağızlarının ortak dil özelliklerini dil coğrafyası ve izogloss hatları çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmesi bakımından alana özgün katkılar sunmaktadır. Ortaya koyduğu tespitler ve ulaştığı sonuçlar, hem bölge ağızları üzerine yapılacak yeni araştırmalar hem de Türkiye Türkçesi ağızlarının sınıflandırılması ve tarihî gelişiminin izlenmesine yönelik çalışmalar için güvenilir bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle eser, Türk dili ve ağız araştırmaları alanında çalışan araştırmacılar için önemli bir başvuru kaynağı olma özelliğine sahiptir.

References

Tosun, İ. (2022). *Doğu Anadolu halk ortak dil özellikleri*. Duvar Yayınları.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

The author(s) declare that this manuscript is an original work prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere.

All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. The author(s) confirm that the work contains no plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data. The research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contributions

All authors have significantly contributed to the conception, design, analysis, and preparation of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript and agree to its submission and publication.

Conflict of Interest

The author(s) declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author(s). Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author(s).

Copyright and Permissions

The author(s) confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

All authors confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Yazar(lar), bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan eder. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Yazar(lar), çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan eder.

Yazar Katkısı

Tüm yazarlar çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin hazırlanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmış olabilir. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri yazar(lar) tarafından dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Yazar(lar), telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan eder.

Yazar Onayı

Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuduklarını, onayladıklarını ve yayımlanmasını kabul ettiklerini beyan eder.